

Akkreditált erdészeti erdei iskolai továbbképzés

Az Országos Erdészeti Egyesület Erdészeti Erdei Iskola Szakosztálya 1996-ban kezdte meg működését. Elkészítette programját és egyre több erdőgazdaságban indult be az erdei iskolai oktatás és közönségkapcsolati program. Sikeresen került bevezetésre az ERDŐK HETE országos rendezvénysorozat. Örömmel tapasztaltuk, hogy kezdeményezéseinket támogatták az erdőgazdaságok vezetői, az ÁPV Rt. erdészeti vezetése és az Erdészeti Hivatal is. A munkánk megalapozása után kapcsolatot alakítottunk ki más erdei iskolai szervezetekkel és képviselőikkel. Így lett tagja az ÖKO-FÓRUM ALAPÍTVÁNY-t képviselő *Ruepp-Vargay Mária* is szakosztályunknak. Kezdeményezésére az OEE együttműködési megállapodást kötött az alapítvánnyal és az ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar bevonásával közös környezeti nevelési program került kidolgozásra. A továbbképzési program megnevezése:

„Környezeti nevelés az erdőben”

Az OM 1223./53/ 2001. számon akkreditált pedagógus-továbbképzésről az alapítási okmányt 2001. szeptember 27-én írta alá *dr. Pálincás József* oktatási miniszter.

A 60 órás, akkreditált továbbképzés, 2002. május 8-11. közötti időben és októberben kerül meghirdetésre Sopronban, pedagógusok, erdészek és szabadidő szervezők részére. A Svájci Nagykövetség anyagi támogatása következtében a részvételi díj, teljes ellátással, oktatási segédanyagokkal, csupán 35 ezer forint. Várjuk a jelentkezéseket, 2002. március 15-ig.

Felvilágosítás kapható a 1/269-5201/117, 1/302-7749/117, *Bibariné dr. Krekó Ilona* projektvezetőnél.

Köszönjük *Ruepp-Vargay Mária* odaadó munkáját, lelkesedését a szakosztály munkájában és az elért eredményért elismerésünket fejezzük ki.

Ormos Balázs
szakosztály elnök

„Hű nevelőim, dunántúli dombok,
ti úgy karoltok, hogy nem korlátoztok,
nem fogtok rabul, amikor öleltek,
ti úgy öveztek, hogy égig emeltek!”
(*Illyés Gyula: Tolna*)

Erdőhasználati jogok

Vidékünkön a XVII. század végétől kezdve a vizsgált települések erdeinek nagysága egyenes arányban állt az árterület nagyságával. Ez azt jelenti, hogy erdeink nagyobb részét árterei erdők voltak. Az árterén kívül, a teraszokon, a középkor óta földművelés folyt, a dombok oldalain szőlőket telepítettek és a dombok tetején a fennsík egyes részletein a XVII. század végén még itt-ott voltak erdőcskék, de ezek különböző összetételűek és külsejűek. Ezek cserjés, bozótos területek voltak, és nem nevezhetjük őket erdőeknek. Távolabb a dombvidék belsejében, de ott is csak azokon a helyeken, ahol a dombvidék a középhegység felé növekedett és tagoltsága miatt földművelésre már alkalmatlan volt. Az éghajlatunknak megfelelően találkozunk újra olyan erdőkkel, ahol a növénytársulások többé-kevésbé akadálytalanul kibontakozhattak, felnőhettek, ilyen erdők voltak például a Szekszárdi-hegységben, de ezek területe már nem terjedt ki a Duna menti falvak határára. Az erdő nagysága az árterület nagyságától függött. Dunaföldvártól kezdve, ahol erdő csak az uradalom birtokában lévő szigeten volt, dél felé haladva egyre erdősőbb tájék tárulhatott elénk. Legnagyobb erdőterülettel rendelkező falvaink: Gerjen, Fadd, Bogviszló, Ócsény, Decs, Bába, Szekcső és Mohács.

A lakosság faizási joga, részesedése az erdőből ott volt nagyobb, ahol az erdők maguk is nagyobbak voltak. Azokban a helységeken, ahol az erdő bőven volt, a jobbágycsoportok először a közbirtokosok és világi földesurak szorították ki (Bölcse, Madocsa, Gerjen, Fadd, Szekcső). Szabadabban és tovább használhatták az erdőket a bátaszéki uradalom falvaiban és a kalocsai érsekséghez tartozó Bogviszlón.

Az erdők nagyságának rohamos csökkenése szükségessé tette, hogy a falvak az erdővédelem ügyét magukéknak tekintsék. Ezen intézkedéseknek köszönhetően az 1800-as évek elején Tolna határában bőven volt erdő. Egyed Antal kérdéseire adott válaszokban a következőket olvassuk: „A tolnai Uraságok esztendőnként erdeikből 1000 öl fát az erdőnek meg csorbulása nélkül el adhatnak, melyekben mind egyik lakos-

Erdők Hete rajzpályázat

A Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Rt. az Országos Erdészeti Egyesület Bajai Csoportjával együtt 2000 őszén „Az ártéri erdő élővilága” címmel rajzpályázatot hirdetett két korcsoportban az általános iskolák részére.

A pályázati felhívást Bács-Kiskun, Tolna, Baranya megyékben több, mint 500 iskolának juttattuk el.

A pályázatra minden várakozást felülmúlva, közel 1700 rajz érkezett 80 iskolából.

Ebből az óriási mennyiségből neves művészek választották ki azt a 80 pályaművet, melyekből a Bajai Ifjúsági Házban 2001. január 11-én nyílt meg kiállítás.

A rajzpályázattal párhuzamosan meghirdetett

„Ósi életformák, mesterségek az árterén”

irodalmi pályázat első három helyezettje:

1. *Kővágó Bettina*, Az erdők haszonvétele (II. Géza Gimnázium, Bátaszék)

2. *Rigler Virág*, Lótartás az árterén (II. Géza Gimnázium, Bátaszék)

3. *Czakó Tamás*, A halászat ősi mestersége (Kodály Zoltán Gimnázium, Kecskemét)

Az erdők haszonvétele (részlet)

Szép ez a vidék. A Baranya, Bács-Kiskun, Fejér és Somogy megyék által ölelt Tolnában járva, kicsit reánk köszön szinte az egész ország. Éghajlata, földrajzi jellemzői minden tájegységből mutatnak példát, de vannak csak erre a megyére jellemző adottságok is.

Tolna megye a kétfelől rónás és közte emelkedő hegyvidékek találkozása. Dombjai-hegyei a Mecsek nyúlványai, melyek alatt tágas öblöt formálnak a Mezőföld és a Sármező átnyúló karjai. Ennek a változóan sík és dimbes-dombos tájnak a Duna felé eső síksága a megye déli szögletében, Sárközben végződik. Innen nyugatra Szekszárd felé több, mint 200 méterrel magasabb dombcsoport húzódik. Emelkedői a baranyai határig 600 méterre kúsznak a Mecsekre.

nak ki kötelességének megfelel, faizása van.” Legtovább a vajkai erdő és a Tolna-szigeti erdő maradt fenn erdőként. Az utóbbit századunk elején bogyzslóiak és bátmonostoriak irtották ki.

Az erdő vágását az uraság a XVIII. század közepétől kezdve szigorúan korlátozta és szabályozta. Arra pontos választ adni nem lehet, hogy a jobbágyok az előtte való időben miképpen használhatták az erdőket. Úgy tűnik, hogy mindenki saját használatára szabadon vághatott épület- és tűzifát, de el nem adhatta, nem kereskedhetett vele. A használatért ellenszolgáltatásképpen fát vágott az uraságnak, s azt a kívánt helyre szállította. A bátaszéki uradalom nemcsak az irtások létesítését akadályozta meg, hanem a jobbágyok saját szükségükre való favágást is bizonyos meghatározott mennyiségre korlátozta.

A fát fejszével, butival, szekercével vágják, döntötték le. A vízjárás folytán kimosott gyökerű fákat meggyújtották, vagyis a szétágazó gyökerek alatt tüzet raktak, azokat így elégették, és a fa ki-dőlt. Nemcsak puhafánál, tölgyfánál is alkalmazták ezt a módszert, és ezzel igen sok munkát takaríthattak meg. A kiégetett fa azonban váratlanul és kiszámíthatatlan irányban zuhant le és szerencsétlenséget okozhatott. 1792-től fent maradt mohácsi feljegyzés szerint egy így meggyújtott fa a panaszkodó „három esztendő borjazóban járandó üszöcskéjét ott nyomta”. Természetesen a fadöntő felelt az okozott kárért.

Az erdő szó említésére egyértelműen olyan fával benőtt helyre gondolunk, ahol a fák nagyjából egyforma nagyságúak és sűrűn állnak egymás mellett. A fák így egymással versenyre kelve törnek a fény felé, lombjuk csak fent van és az árnyékba kerülő oldalágak elszáradnak. Az egyidős faállomány egyszerűre éri el a vágásérettséget. Az épület- és tűzifa nyerésén kívül épp olyan fontos volt az erdő termése, makkja, vadkörtéje, vadalmája, gubacsa stb. Gyümölcs pedig jobbra a ritkán vagy egyedülálló minden oldalról fényt kapó öreg fákon termett csak meg.

Gyümölcsstermelésünkben évszázadokon keresztül az ártéri erdőknél, illetőleg az azokból kialakított vagy irtott gyümölcskerteknek nagy szerepe volt, mert ez a nedves talaj kedvezett legtöbb és legértékesebb gyümölcsfajtáink növekedésének és természetes szaporodásának. A vízrendezések hazánkban nemcsak az ártéri erdők, hanem az ártéri gyümölcsstermelés csökkenését is magukkal hozták. Nemcsak az ártéri erdők

közi gyümölcsfák és gyümölcsösök számszerű megfoghatóságával, hanem azáltal is, hogy az eddig főként állattartó, gyümölcsstermelő, halászgató és gyűjtőgető népesség a belterjesebb földművelésre tért át.

A szarvasbögés minden erdőnek, így Gemencnek is különös ünnepe. Ez a különben rejtett életet élő vad szeptember tájékán megjelenik az erdő tisztásain a megszokott bögőhelyeken, s orgonáló hangja betölti az egész erdőt. A szarvas nászának napjai ezek, amelyek évről évre szinte azonos időben ismétlődnek. A szarvasbögés nagy esemény az erdőnek, s fontos időszaka a vadászatonak is. A bögés napjaiban az amúgy is háborítatlanságot igénylő vad még nagyobb nyugalmat kíván, ezért még az erdei munkát is abbahagyják. Nemcsak a fakitermelést, hanem minden más zaj-

jal járó tevékenységet is beszüntetnek erre az időre.

A gemenci erdők fái legalább annyi figyelmet érdemelnek, mint az állatok és madarak. Ezeknek a fáknak egyéniségük van. Az egyik büszke sudár, a másik hajlott derekú, szenvedő, a harmadik öreg morózus. Találunk itt könnyed lebegő nyáratokat, s lányosan kacér mozgású kőriseket. Vannak közöttük humort fakasztóak, és az élethez görcsösen kapaszkodók. Itt-ott kocsányos tölgy elegyedik már kőrissel. Elszórta tenyész a fekete galagonya, sötétlilás, illetve fehér szőnyegvet borít a vizenyős láprétegre a kosbor és a gyöngyvirág. Televényein őrzi az erdei tulipánt, a nyári tűzikét, a gyűrűvirágot és a kígyónyelvet. Őszelön a lilásrózsaszín virágú őszi kikerics öltözteti ünnepi díszbe.

Kővágó Bettina

„Találkozzunk az erdőben!”

KÖRNYEZETI NEVELÉS AZ ERDŐBEN TOVÁBBKÉPZÉS PEDAGÓGUSOK, ERDÉSZEK RÉSZÉRE

Ilyen még nem volt! Most már van! Miért? Azért, mert napjaink rendkívül fontos nevelési feladata a környezeti nevelés. A gyermekek, a családok, az egész társadalom szemléletének környezettudatos magatartásának, egészséges életmód iránti igényének formálása aktuális, sőt sürgető feladat. Minden lehetőséget fel kell használnunk ebben a munkában. A természet sokféle színhe-lyét kínálja a környezeti nevelésnek. Ezen színhelyek közül az egyik leggazdagabb, legváltozatosabb az erdő. Az erdő mint életközösség, mint ökológiai egység, páratlan tapasztalatszerzési lehetőséget biztosít a gyermekek számára. Ezeket a tapasztalatokat megfelelően értelmezve segíthetjük természettudományos szemléletük, környezeti kultúrájuk alakulását. A közvetlen találkozás a növényekkel, állatokkal, természetes környezetükben való megfigyelésük, életmódjuk, szokásaik megismerése, nagymértékben hozzájárul a környezet iránti pozitív kötődés kialakulásához. Lehetőség van továbbá megta-pasztalni a természetben érvényesülő ok-okozati összefüggéseket, elemi törvényszerűségeket.

E tapasztalatszerzés irányítása megfelelően felkészült felnőtt vezetőket igényel. Úgy véljük, ez akkor a legjobb és leghatékonyabb, ha ezek a vezetők az erdészek és a pedagógusok. Együtt!

Szakmai tudásukkal és hitelességükkel egy közös cél érdekében, a gyermekek élménygazdag tapasztalatainak, sokrétű ismereteinek biztosításáért.

Célunk

Az erdei, természetismereti programok vezetőinek – pedagógusoknak, erdészeknek – olyan szakmai és módszertani ismeretek, speciális erdőpedagógiai módszertani gyakorlatok közvetítése, amelyek birtokában munkájukat hatékonyabban tudják végezni.

A résztvevők környezettudatos szemléletének formálása, felismertette és megismertette az erdő, mint a környezeti nevelés legideálisabb helyszí- nének lehetőségeit.

A természet csodáinak, szépségeinek felvillantásán túl, az erdőgazdálkodás társadalmi jelentőségének, az erdő hozamainak, szakmánk valós értékeinek tudatosítása, helyének meghatározása a környezeti nevelésben.

Kapcsolódási, együttgondolkodási pontok keresése – meghatározása, amelyek a pedagógusok és a területen dolgozó erdészek között kialakíthatók a környezeti nevelés hatékonyabbá te-tele érdekében.

A felkészítést kétszer háromnapos időtartammal terveztük, Sopronban. Az első programsorozat már megvalósult 2001. tavaszán, negyven fő részvétel-

vel. Az előadásokat, terepgyakorlatokat a környezeti neveléssel régóta foglalkozó szakemberek tartották, vezették. A résztvevők – saját bevallásuk szerint – jól érezték magukat.

Hogyan jutottunk el idáig?

2000. május 4-én az OEE Erdészeti Erdei Iskola Szakosztálya és az Öko-Fórum Alapítvány együttműködési megállapodást írt alá. A megállapodás tárgya az ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar bevonásával továbbképzés indítása 20 pedagógus és 20 erdész részére, valamint a környezeti nevelés helyi programjainak kidolgozása saját és svájci tapasztalatok alapján, közös programok, pályázatok bonyolítása.

E megállapodás keretében, 2000. augusztus 13-19. között az Öko-Fórum Alapítvány 4 fő részére (*Bihariné dr.*

Krekó Ilona, Mészárosné dr. Darvay Sarolta – ELTE és Dósa Gyula, Varga Tamás – OEE) Luzernba a svájci OeHH (Oekologie Helvetia-Hungaria) támogatásával, *Ruepp-Vargay Mária* (Öko-Fórum Alapítvány) koordinálásával tanulmányutat szervezett, az erdei programok, az ott megvalósuló svájci környezeti nevelési elvek tanulmányozására. A tanulmányút célja igen összetett volt. Feladatunk volt:

– megismerni a svájci erdei vezetés gyakorlati módszereit, korosztályokra kidolgozott programokat,

– konzultálni a 2001-es továbbképzési program tervezetéről.

Tervezett programunkat a Környezetvédelmi Minisztérium és a Svájci Nagykövetség igen hathatós segítségével tudtuk megvalósítani. Köszönet érte.

A továbbképzés egyedinek, talán szokatlanoknak tűnik. Azonban e szokatlanság miatt nagy jelentőségű, hisz közös elmélkedésre hívva segíti azokat az embereket, akik saját szakterületükön eddig külön-külön ismerkedtek a környezeti nevelés jelentőségével, módszereivel és hajlandók mindezt közös érdekként kezelve, egymásnak a maguk szakzsargonjait „lefordítva” hatékonyabbá tenni.

2002. tavaszán ismét indítjuk a továbbképzést, hasonló feltételekkel, tavaszi és őszi megvalósítással. Az érdeklődőket nagy szeretettel várjuk.

Bihariné dr. Krekó Ilona

Öko-Fórum Alapítvány

Dósa Gyula

OEE Erdészeti Erdei Iskola Szakosztály

Fotó: **Varga Tamás**

Elkészült a Bakonyi Erdészeti és Faipari Rt. balatoncsicsói erdei iskola tanépülete. A hároméves beruházás várhatóan 2003-ban fejeződik be. A Monostorapáti Erdészet területén épülő oktatási központ szálláslehetőséget is teremt a tanulóknak

